

MÚSICA AL CLAUSTRE

Cobles i capelles

Juny - juliol, a les 21 hores

Novembre del 2018, a les 19 hores

Institut d'Estudis Catalans

Fotografia de la portada:

La fugida de Damasc, obra de l'escudeller barceloní Llorenç Passoles (c. 1679-1681), amb Sant Pau dins un cove davallant la muralla de la ciutat. Tercera escena sobre la vida del sant de les nou que formen l'arrambador de ceràmica del vestibul d'entrada de la Casa de Convalescència, seu de l'IEC (Fotografia de Manel Armengol).

Fotografia de la p. 3:

Pati de la Casa de Convalescència (Fotografia de Montse Catalán)

MÚSICA AL CLAUSTRE

El cicle de concerts *Música al claustre* acull enguany l'activitat musical a l'espai barroc i acústicament privilegiat de la Casa de Convalescència, seu de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), amb un darrer concert que tindrà lloc a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, organitzat conjuntament amb l'Academia Europaea. La iniciativa d'aquest cicle va sorgir fa uns anys amb el desig de recuperar la tradició musical que acompanyava les activitats de les antigues acadèmies de Barcelona. La voluntat actual és de mantenir-ne la producció i convertir-la en una activitat artística de l'Institut.

Amb l'organització dels concerts, l'IEC té la voluntat de reconèixer i gaudir de la riquesa cultural i artística musical catalana, en un projecte que reforça i convida a compartir la identitat musical amb la d'altres comunitats. El cicle d'aquest any ens il·lustra com els conjunts instrumentals, les cobles, es van estructurar des de la Catalunya medieval i s'han mantingut amb la màgia de la seva sonoritat característica fins al present, moment en què els repertoris es diversifiquen amb l'accés a nous mons poètics, expressius i sonors.

Les capelles, agrupacions inicialment vocals, van nodrir l'estructura polifònica del Renaixement amb les nostres músiques originals, i fins i tot tradicionals, impulsant i redimensionant els textos poètics, religiosos i populars al llarg de diferents èpoques, fins a arribar a la tradició coral del segle xx. L'homogeneïtat i la permanència dels repertoris han garantit que els termes de *cobla* i *capella* mantinguin encara avui el significat original com a testimoni del seu origen i la seva identitat.

El musicòleg i intèrpret, senyor Romà Escalas i Llimona, membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, és el director del cicle.

JOSEP ENRIC LLEBOT I RABAGLIATI
Secretari general de l'IEC

27 de juny. Pati de la Casa de Convalescència

MÚSICA DEL RENAIXEMENT A CATALUNYA

De Canendi Elegantia:

Daniel Folqué i Josep Maria Gregori, contratenors
Oriol Guimerà, Martí Doñate i Joan Mas, tenors
Joan Climent i Germán de la Riva, baixos
Francesc Garrigosa, tenor i direcció
Jordi Ribell, clavicèmbal

PROGRAMA*

Domine non secundum
Pueri hebraeorum
Ave Maria

JOAN FERRER († 1536)
NICASI ÇORITA (c. 1545-1593)

Magnificat
El bon jorn (ensalada)

PERE VILA (c. 1465-1538)
PERE ALBERCH (1517-1582)

O vos omnes
Arroyuelo no huyas
Qué dulcemente que nace
Atiende a mis suspiros

MIQUEL OLLER (1652-1717)
JOAN B. CABANILLES (1644-1712)
JOAN SIMÓ († 1670)
JOAN B. CABANILLES

Señor mío Jesucristo
Al amor que viene
¡Alarma! Toca el amor
¡Ay, qué dolor!

JOAN CEREROLS (1618-1680)

* Obres conservades a la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, transcrites per Sergi Casademunt i Josep Maria Gregori (J. Ferrer, P. Vila i P. Alberch).

De Canendi Elegantia és un grup de vuit cantants masculins, set dels quals han estat escolans de l'Escolania de Montserrat i dos han cantat a La Capella Reial de Catalunya. El grup centra el seu repertori en la interpretació de la polifonia europea del Renaixement. De Canendi Elegantia va debutar a Santa Maria del Pi, el 2016, amb un concert dedicat a la polifonia anglesa i castellana del segle XVI. Enguany ha inaugurat les VI Jornades d'Art i Espiritualitat al Monestir de Montserrat i ha participat en el XXVI Cicle de Concerts Rosa Sabater de Vilassar de Mar; en el V Concert de Santa Cecília de Canet de Mar, que promou la recuperació de repertori del seu fons musical; en el simposi *Pere Alberch (1517-1582) i la música del Renaixement a Catalunya*, organitzat per la Societat Catalana de Musicologia de l'IEC, i en el XXVII Cicle d'Orgue de Cabrera de Mar.

NOTES AL PROGRAMA

Nicasi Çorita (c. 1545 - c. 1593), presumiblement originari de Çorita del Maestrat, va ser mestre de la catedral de Tarragona entre 1578 i 1585. El 1584 va treure a la llum l'edició d'un llibre amb 32 motets a 4 i 5 veus, imprès a Barcelona per H. Gottard. Pedro Cerone, en el seu tractat *El Mellopeo y el maestro* (Nàpols, 1613), feu una lloança explícita de les «eccelescentes composiciones» de Çorita, una prova de la difusió i del reconeixement de què gaudia la seva obra arreu del territori hispànic a finals del 1500.

Joan Ferrer fou organista de les catedrals de Tarragona (1505) i Barcelona (1513-1536), precedí el cèlebre Pere Alberch (1517-1582) en el magisteri de l'orgue barceloní. El seu motet *Domine no secundum* fou confegit per a ser cantat durant el ritu de la veneració de la Santa Creu, la tarda de Divendres Sant. Això ajuda a entendre l'austeritat narrativa del seu discurs, amb una notable absència de contrapunt i un disseny rítmic adequat al seu caràcter processional. El llenguatge del motet s'emmarca també dins la tradició de la simplicitat narrativa i el dramatisme expressiu que caracteritzava bona part del repertori eclesiàstic que els compositors de la capella reial catalanoaragonesa havien conreat al Palau Reial de Barcelona i a Nàpols, i que tanta admiració va suscitar a la Itàlia del Renaixement.

L'organista vigatà **Pere Vila** (c. 1465-1538) era l'encarregat de sonar els orgues de la catedral de València durant l'època en què Mateu Fletxa oncle n'era el mestre de capella. La presència de Pere Vila en els documents de la seu valenciana és ben palesa des del 1510. L'agost del 1536, aconseguí formalitzar jurídicament l'adquisició del magisteri de l'orgue de la catedral de Barcelona, per a ell i per als successors de la seva nissaga, a canvi d'una quantiosa donació econòmica que permetria finançar el nou orgue de la Seu i costejar durant molts anys una bona part del sou de l'organista. El *Magnificat* a 4 prové d'un manuscrit de la catedral de Tarassona i De Canendi Elegantia l'ha reestrenat enguany després de 500 anys.

La formació musical de **Pere Alberch** (1517-1582) es va desenvolupar a les catedrals de Vic i València, sota el mestratge del seu oncle Pere Vila. Entre els anys 1534 i 1536 va residir a la ciutat del Túria, on es degué relacionar amb Mateu Fletxa oncle, Lluís del Milà, Bartomeu Càrceres i la resta de músics vinculats amb la cort del duc de Calàbria, veritable bressol del gènere ensalada. Alberch exercí l'organistia de la catedral de Barcelona entre 1536 i 1582, on rebé la dignitat canònica el 1558. Al llarg de quaranta-sis anys de magisteri, va formar diverses generacions d'organistes, la qualitat dels quals era reclamada pels temples més rellevants de Catalunya i València.

El model de l'ensalada renaixentista l'establí Mateu Fletxa oncle a València durant el segon terç del segle XVI. *El bon jorn*, editat amb les ensalades de Mateu Fletxa (Praga, 1581), segueix de prop el seu model. La seva temàtica s'inscriu en el cicle de Nadal. A través d'un fil narratiu, diversos pastors (Juan, Bras, Anton i Gil Piçarra) relliguen un seguit de cançons i villancets en català, castellà i occità, rubricats per una salmòdia llatina. Mitjançant la recreació musical d'un estil costumista i pseudopopular, l'autor cercava d'apropar l'evocació del misteri del naixement als fidels que omplien el temple a vessar després de la tradicional Missa del Gall.

5 de juliol. Pati de la Casa de Convalescència

MINISTRERS CATALANS D'ABANS DEL 1714 Música escrita i recordada dels segles XIII-XVII

La Caravaggia:

Joaquim Guerra, baixó, baixonets i xeremies
Carles Vallès, baixó, baixonets, xeremies i flautes
Jordi Giménez, sacabutx i trompeta de vares
Lluís Coll, corneta, corneta muda, trompeta natural i viola de roda

PROGRAMA

PRIMERA PART

I. Inicis de la polifonia escrita

Conductus Cedit frigus hiemale
(segle XIII, Ripoll)
Conductus de la cartoixa d'Escaladei
(segle XIII, Escaladei)
Llibre Vermell
(final del segle XIV, Montserrat)

II. Renaixement

PERE ORIOLA (1440-1480)
ANÒNIM (s. XV)

MATEU FLETXA (1481-1553)

O vos homines qui transite in pena
La vida de Culin
Zappay lo campo
Bella, de vós som amorós
Què farem del pobre Joan

SEGONA PART

I. Tradició oral

TRADICIONALS CATALANES

Ball de l'àliga de la Patum de Berga
El noi de la mare
La presó de Lleida

II. Renaixement

BARTOMEU CÀRCERES
(fl. meitat s. XVI)
LOPE DE BAENA (fl. 1476 - c. 1506)
GABRIEL MENA († 1528)
PEDRO DE PASTRANA
(c. 1490 - 1558)
LLUÍS DEL MILÀ (c. 1500 - c 1561)
PERE ALBERCH (1517-1582)

Soleta só jo ací
Amor pues tú nos das plazer
A la caça, sus a caça
Ay, dime señora
Pavana
El bon jorn

III. Abans de 1714

ANÒNIMS

Marxa de les Guàrdies Imperials Catalanes
El cant dels ocells dedicat a l'Arxiduc Carles
Plora, plora, Catalunya...

La Caravaggia presenta una miscel·lània de música catalana tocada amb els instruments de vent de l'edat mitjana i el Renaixement pels ministrers. El primer manuscrit conservat de polifonia en terres catalanes (Ripoll, segle xiii) obre el concert. Durant l'hora de durada de l'espectacle, la formació, especialitzada en la interpretació en criteris històrics, mostra exemples de la nostra música des de les primeres composicions fins a les últimes obres conservades abans de la desfeta de 1714. A més de la música escrita, La Caravaggia també ofereix un tast del que ha anomenat «música recordada»: música tradicional que ha perviscut fins als nostres dies gràcies a la transmissió oral («El noi de la mare», «La presó de Lleida», «Plora, plora, Catalunya»...).

NOTES AL PROGRAMA

Els programes de concert de La Caravaggia, com els de la majoria de conjunts especialitzats en la interpretació en criteris històrics de la música antiga, se solen centrar en un espai curt de temps, en una regió concreta, en un compositor... En aquesta ocasió el conjunt català passa per alt aquesta norma no escrita i presenta un programa que abraça quatre segles de la nostra història. En lloc de posar el focus en una estètica concreta (determinada per uns estils, llenguatges, formes, gèneres, llocs...) posen el focus en la idea del patrimoni musical català d'abans de la desfeta de 1714. Essent plenament conscients que la pretensió de reproduir la música del passat «com veritablement es feia» és absurda, La Caravaggia sent la necessitat de fer un recorregut per la música conservada i recordada del nostre país amb la humilitat de qui se sap incapaç de ser «autèntic», però amb la voluntat de presentar una mostra del patrimoni musical des dels primers manuscrits conservats de polifonia fins a la caiguda de Barcelona en mans de l'exèrcit de Felip V.

12 de juliol. Pati de la Casa de Convalescència

EL SO CATALÀ ESSENCIAL

Tradició i modernitat

Cobla Catalana dels Sons Essencials:

Jordi Campos, tible, barítona i saxo

Alfons Rojo, guitarra

Toni Rocosa, tenora i clarinet

Pep Moliné, fiscorn i trombó

Pere Olivé, percussions

Joan Moliner, flabiol i tamborí

Ivó Oller, trompeta

Xarli Olivé, bateria

Heura Gaya, veu

Marcel Casellas, contrabaix, pandero i direcció

PROGRAMA

1. *Contrapàs de Blanes* - Tradicional / M. Casellas
2. *Nosaltres decidim!* (sardana) - M. Casellas
3. *Assaborir el ball pla* - M. Casellas
4. *Monzuno* (rebatut coix) - Riccardo Tesi
5. *Ara arriba la cobla* (rumba) - M. Casellas
6. *La botigueta del barri* (jotada) - Tradicional / M. Casellas
7. *Has despertat el dimoni* (aire de ball pla) - M. Casellas
8. *Els duendos* (rebatut coix)
9. *El somni de les Vespres del Dimecres* (sardana de tirada lliure) - M. Casellas
10. *A Europa vaig, d'Europa vinc* (rumba) - M. Casellas
11. *Rumbejada* (havanera, rumba, sardana) - Tradicional / M. Casellas / Pep Ventura

La Cobla Catalana dels Sons Essencials (CCSE)

La formació de Marcel Casellas ofereix una sonoritat diferent, única: els instruments de la cobla de sardanes (flabiol, tible, tenora, trompeta, fiscorn) sobre una base de guitarra catalana, contrabaix, bateria, percussió ètnica —espasí, simbomba, pandero quadrat, castanyoles— i una veu solista amb cors.

Mediterraneïtat i molta improvisació. Els seus gèneres esporògens (contrapàs, sardana, jota, rumba, ball pla i rebatut) són el punt de partida per a vestir les cançons de nova creació del grup. Un repertori que arrenca de la tradició per arribar a la innovació més sorprenent que transgredeix el temps i l'espai. La sardana, la rumba, la jota i els enrevessats ritmes coixos del Mediterrani conviuen sense complexos en un espectacle que transita entre la tradició i la contemporaneïtat. Són el punt de partida per a la fantasia de la cobla i dels seus solistes, amb un repertori creat especialment per Marcel Casellas que arrenca de la tradició.

«M'exalta el nou i m'enamora el vell». Amb aquesta missiva de J. V. Foix, Marcel Casellas i la CCSE proposen la fusió de la música catalana i els seus sons explorant tímbriques que traspassen el sentit del temps i l'espai. Utilitzant, això sempre, els sons d'una formació única i singular com és la cobla.

29 de novembre, a les 19 hores

Sala Gimbernat de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

CONSTRUIR PONTS MUSICALS A LA MEDITERRÀNIA Cançons d'Algèria, Armènia i Kurdistan

The Gani Mirzo Band:

Neila BenBey, veu tradicional d'Algèria

Juan José Barreda, guitarra flamenca

Martín Meléndez, violí i violoncel

Francesc Puig, clarinet

Gani Mirzo, compositor, llaüt, ud i busuqui

Amb la col·laboració del cantant armeni Ibrahim Keivo.

PROGRAMA

1. *Miran*
2. *Sharazade*
3. *Marfa*
4. *Sari Gilan (cançó popular d'Armènia)*
5. *Dansa kurda-buleria*
6. *Sêtelî (dansa kurda)*
7. *Wek Tireke*
8. *Tristeza por la ausencia*
9. *Manish mina (cançó popular d'Algèria)*
10. *Me berya te kirya*
11. *Sherinê*
12. *Ronî*

Concert en col·laboració amb l'Academia Europaea

Gani Mirzo va néixer el 1968 a la ciutat de Qamishli, al nord-est de Síria. Va estudiar música al conservatori d'Alep (Halab), on va viure des de la infància. Posteriorment, es va especialitzar amb els prestigiosos professors Nuri Escandar (composició) i Qadri Dala (ud, un instrument oriental de corda amb forma de pera i de coll curt). Va ensenyar llaüt i composició a Síria i es va traslladar a Barcelona el 1993. És reconegut com a un expert en música oriental i per la seva recerca de diferents tendències musicals, com ara la fusió de la música kurda i oriental amb el flamenc i el jazz. Gani Mirzo vincula magistralment els sons d'Orient i Occident i és un veritable representant d'alguns dels principals objectius de l'Academia Europaea - Barcelona Knowledge Hub (AE-BKH), com són construir ponts entre els diferents països de la Mediterrània i entre els diferents camps de les ciències i les humanitats, mitjançant l'enfocament multidisciplinari i transversal de les vint-i-dues seccions de l'AE.

*Gani Mirzo Band en concert el dia 3 de març de 2016,
en ocasió de la celebració de l'AE-BKH Setmana de les Dones del 2016.
(Fotografies: Rubén Duro / AE-BKH)*

Venda d'entrades per internet: www.iec.cat
i el mateix dia del concert des d'una hora abans de l'inici

Institut d'Estudis Catalans. Carrer del Carme, 47 - 08001 Barcelona
De dilluns a divendres de 9.00 h a 14.00 h
10 euros i 8 euros (socis de les societats filials)

Institut
d'Estudis
Catalans